

บทที่ 1

บทนำ

หลักการและเหตุผล

ไผ่เป็นของป่าชนิดหนึ่ง ซึ่งสามารถนำหน่อมาเป็นอาหารพื้นบ้าน ลำไผ่นำมาสร้างที่อยู่อาศัย ทำเป็นแนวรั้วป้องกันสัตว์เลื้อย ทำเสาไผ่ล้อมจับปลาในทะเล ทำที่ค้ำผักและผลไม้ ใช้ในงานด้านก่อสร้าง อุตสาหกรรมกระดาษและอุตสาหกรรมไหมเทียม หรือจักสานใช้สอยในครัวเรือนในชีวิตประจำวัน สามารถเพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัวในระดับท้องถิ่นได้ ไผ่ใช้เป็นภาชนะห่อของและมุงหลังคา เป็นต้น ในเชิงเศรษฐกิจไผ่สามารถสร้างงานในการปลูก เก็บเกี่ยว การผลิต และการขนส่ง เป็นสินค้าส่งออกทำรายได้ให้แก่ประเทศ และโดยภาพรวมช่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมได้ หากปลูกในป่าจะก่อให้เกิดห่วงโซ่อาหาร ตั้งแต่จุลินทรีย์ในดิน พืชอื่นๆ และสัตว์ป่า รากช่วยจับยึดน้ำจากฝนและยึดเกาะดินป้องกันการชะล้างพังทลาย รวมถึงซากใบเกิดเป็นดินขุยไผ่มีความอุดมสมบูรณ์เป็นป่าต้นน้ำลำธารได้ดี ไผ่สามารถปลูกทดแทนในพื้นที่ไร่เลื่อนลอยได้ เพราะเกิดเป็นป่าได้เร็ว เป็นป่าไผ่ที่มีอาหาร มีไผ่ใช้สอย และที่สำคัญก่อเกิดเป็นรายได้เป็นอาชีพที่มั่นคงได้ ไผ่จึงเป็นพืชที่เหมาะสมอย่างยิ่งในระบบเศรษฐกิจพอเพียง เพราะเป็นสัญลักษณ์ของการพึ่งพาตนเองทั้งอาหาร ที่อยู่อาศัย รวมถึงยา และเครื่องนุ่งห่ม เนื่องจากการผลิตผ้าจากใยไผ่ได้แล้ว ไผ่เป็นพืชที่ช่วยให้เกิดภูมิคุ้มกันทั้งด้านเศรษฐกิจ สามารถเป็นอาหารยามยากได้และทดแทนไม้ใช้สอยได้ ทางด้านสิ่งแวดล้อม ก่อให้เกิดป่าช่วยอนุรักษ์ดินและน้ำ เป็นห่วงโซ่อาหารในธรรมชาติ และไผ่สามารถพัฒนาเป็นอาชีพจากระดับพหุมีพอกินให้เป็นที่อยู่ดีมีสุขในรูปแบบอุตสาหกรรมได้เป็นอย่างดี (สมชัย เบญจขย: ออนไลน์)

การร่วมมือร่วมใจในการรักษาป่าชุมชนของชาวบ้านต้นตอง ตำบลพิชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ที่ไม่เพียงเป็นชุมชนต้นแบบในการป้องกันไฟป่าและหยุดยั้งการเผาเพื่อแก้ปัญหาหมอกควันแล้ว ยังได้รับผลประโยชน์จากป่าอันนำมาซึ่งอาชีพและรายได้ที่เพิ่มขึ้น มีทั้งการนำมาเป็นเมนูอาหารหรือเครื่องไม้ใช้สอยต่างๆ โดยเฉพาะผลิตภัณฑ์จักสานจากไผ่ อย่างชะลอมที่ได้รับการถ่ายทอดจากภูมิปัญญา ปัจจุบันกลายเป็นภาชนะสำคัญในการใส่เครื่องปั้นดินเผา ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ที่สำคัญของจังหวัด โดยปกติชาวบ้านมีอาชีพการเกษตรทำไร่ทำสวน และรับจ้าง โดยมีการทำจักสานจากไผ่เป็นอาชีพเสริมรายได้ โดยผลิตภัณฑ์ดังกล่าวทำจากไม้ไผ่จากสวนที่ปลูกกันเองในหมู่บ้าน ลักษณะผลิตภัณฑ์จักสานมีหลายแบบ มีตั้งแต่ขนาดเล็กจนถึงขนาดใหญ่ ถ้าเล็กๆ จะใช้เพาะต้นกล้าไม้ ถ้าใหญ่ก็จะนำไปใส่ชรามิก ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ขึ้นชื่อของจังหวัดลำปาง ส่วนการสานใช้เวลาานหรือไม้จิ้มอยู่กับความชำนาญ บางคนสานชะลอมและเข่งลูกเล็กได้วันละ 5-10 ใบ ชะลอมลูกเล็กใบละ 10-15 บาท ถ้าเป็นลูกใหญ่ก็ 30-50 บาท ส่วนกบ เขียด ตัวละ 5-10 บาท ทำให้มีรายได้เฉลี่ยวันละ

100 กว่าบาท หรือเดือนละประมาณ 2,500-3,000 บาท ซึ่งก็จะเป็นรายได้เสริมให้ชาวบ้านในชุมชนเป็นอย่างดี สำหรับด้านการตลาดไม่มีปัญหาจะมีบริษัทผลิตเซรามิกตั้งซื้อเกือบทุกวัน

ผู้ผลิตจักสานส่วนใหญ่จะเป็นคนเฒ่าคนแก่อยู่กับบ้าน ส่วนคนหนุ่มสาวไม่ค่อยมี จะไปทำงานรับจ้างในเมืองหรือไปทำงานที่กรุงเทพฯ เพราะทำแล้วมีรายได้ก็น้อย ผู้ไปทำงานรับจ้างข้างนอกดีกว่าและที่สำคัญงานจักสานเป็นงานที่ละเอียดต้องใช้ฝีมือความชำนาญในการทำ เด็กรุ่นใหม่ไม่ค่อยชอบ ส่วนคนเฒ่าคนแก่ก็มาทำจักสานหารายได้ดีกว่าอยู่เฉยๆ เพราะมีความรู้ในเรื่องการทำจักสานอยู่แล้ว สำหรับวัตถุดิบในการผลิตนั้นนอกจากไม้ไผ่ที่ปลูกเองในชุมชนแล้วยังซื้อมาจากชุมชนใกล้เคียง โดยสนนราคาลำละ 20 บาท จะสามารถสานชะลอมหรือแข่งได้ 4-5 ใบ และจำหน่ายใบละ 20-30 บาท ทั้งนี้ราคาจำหน่ายจักสานแต่ละใบขึ้นอยู่กับขนาดและความละเอียดประณีตด้วย

ไพเวศ ศรีบุตรตา นักวิชาการป่าไม้ชำนาญการ สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 3 ลำปาง กรมป่าไม้ ซึ่งรับผิดชอบป่าชุมชนในพื้นที่ทั้ง 13 อำเภอของจังหวัดลำปางกล่าวถึงการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนของชาวบ้านต้นตอง ว่าเมื่อเขาช่วยกันรักษาป่าดั้งเดิมแล้วจะต้องให้เขาได้ใช้ประโยชน์จากป่าดังกล่าวด้วย อย่างพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ว่า หากชุมชนได้ประโยชน์จากป่านั้น เขาจะรักษาป่าของเขาเอง ดังจะเห็นว่าการทำจักสานเป็นวิถีดั้งเดิมของชุมชนบ้านต้นตองที่ถ่ายทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่น เป็นผลอันดีสืบจากการรักษาป่าให้อุดมสมบูรณ์อันนำมาซึ่งอาชีพและรายได้มาจุนเจือครอบครัว ให้คนกับป่าสามารถพึ่งพากันได้อย่างสมดุลและยั่งยืน จักสานจากไผ่ต้นตองเป็นผลิตภัณฑ์เด่นได้รับอนิสงค์จากป่าชุมชนที่เป็นภูมิปัญญาของชาวบ้านต้นตองและสามารถสร้างอาชีพและรายได้ให้ชาวบ้านในชุมชนได้เป็นอย่างดี (สุรัตน์ อดตะ:ออน ไลน์)

วิทยาลัยอินเตอร์เทคลำปาง ซึ่งในฐานะที่เป็นองค์กรทางการศึกษา ตั้งอยู่ในเขตตำบลชมพู อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ได้มีการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นพันธกิจหลัก 6 ด้านตามแผนกลยุทธ์ วิทยาลัยอินเตอร์เทคลำปาง พ.ศ. 2555 – 2559 ดังนี้ พันธกิจที่ 1 การผลิตบัณฑิตและพัฒนานักศึกษาที่มุ่งส่งเสริมศักยภาพให้เป็นบัณฑิตมืออาชีพที่พึงประสงค์ พันธกิจที่ 2 การวิจัยและพัฒนาที่สร้างองค์ความรู้ให้เพิ่มศักยภาพและขีดความสามารถในการแข่งขัน พันธกิจที่ 3 การบริการวิชาการที่เสริมสร้างการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน พันธกิจที่ 4 การอนุรักษ์ ถ่ายทอด และฟื้นฟูขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมภาคเหนือ พันธกิจที่ 5 การบริหารจัดการองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ พันธกิจที่ 6 พัฒนาศักยภาพของบุคลากรอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้บรรลุพันธกิจของวิทยาลัย คณะบัญชีวิทยาลัยอินเตอร์เทคลำปาง จึงได้จัดทำโครงการบัญชีสู่ชุมชนขึ้น ซึ่งโครงการบัญชีสู่ชุมชนเป็นโครงการที่ดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง มาตั้งแต่ปีการศึกษา 2549 จนถึงปัจจุบัน เป็นโครงการที่ให้นักศึกษาชั้นปีที่ลงทะเลเบียนเรียนในรายวิชาสัมมนาทางการบัญชีออกสำรวจธุรกิจไปทำการวางระบบบัญชีและการออกแบบเอกสารทางบัญชีให้กับสถานประกอบการภายในจังหวัดลำปาง ในปีการศึกษา 2556 ได้มีการปรับกระบวนการให้นักศึกษาเริ่มทำโครงการตั้งแต่ภาคการศึกษาที่ 1 โดยมีนักศึกษาเสนอ

โครงการบัญชีผู้ชุมชน กรณีศึกษา กิจการสานแข่งใส่เซรามิก ต.ปงแสนทอง อ.เมือง จ.ลำปาง และจากการที่นักศึกษาได้ลงสำรวจพื้นที่พบว่าทางชุมชนมีความประสงค์จะสนับสนุนให้ผู้ประกอบการจักรสานนำเครื่องจักรมาช่วยในการผ่าไม้ไผ่เพื่อเพิ่มกำลังการผลิต แต่ยังคงมีปัญหา ในการตัดสินใจว่าจะสามารถลดต้นทุนการผลิตและเพิ่มผลตอบแทนให้กับผู้ประกอบการจักรสานได้หรือไม่ เนื่องจากในอดีตที่ผ่านมาทางผู้ประกอบการไม่ทราบต้นทุนการผลิต และผลตอบแทนที่ได้รับจากการจักรสาน ซึ่งหากต้องมีการลงทุนเพิ่มเติมจะคุ้มค่ากับการลงทุนเพิ่มเติมหรือไม่

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ที่จะทำวิจัย การเปรียบเทียบต้นทุนและผลตอบแทนการจักรสาน ไม้ด้วยเครื่องจักรและแรงงาน : กรณีศึกษา จักสานสุปราณี อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง เพื่อเปรียบเทียบต้นทุนและผลตอบแทนการจักรสานจากไม้ด้วยเครื่องจักรและแรงงาน กรณีศึกษาจักสาน สุปราณี อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบต้นทุนและผลตอบแทนการจักรสาน ไม้ด้วยเครื่องจักรและแรงงาน กรณีศึกษาจักสาน สุปราณี อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง
2. เพื่อเป็นแนวทางในการตัดสินใจลงทุนใช้เครื่องจักรของผู้ประกอบการจักรสานไม้ในชุมชน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบต้นทุนและผลตอบแทนจากการจักรสานจากไม้ด้วยเครื่องจักรและแรงงาน กรณีศึกษาจักสานสุปราณี อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง
2. ทำให้ได้แนวทางในการตัดสินใจลงทุนใช้เครื่องจักรของผู้ประกอบการจักรสานไม้ในชุมชน

นิยามศัพท์

1. **ต้นทุน** หมายถึง ต้นทุนจากการลงทุนการทำจักสานไม้ด้วยเครื่องจักรและแรงงาน ได้แก่ ค่าใช้จ่ายในการลงทุนที่เกี่ยวข้องในการสานแข่งใส่เซรามิก ตั้งแต่การเตรียมวัตถุดิบจนกระทั่งเป็นสินค้าสำเร็จรูปเพื่อจำหน่าย
2. **ผลตอบแทน** หมายถึง ผลตอบแทนที่ได้รับจากการลงทุนการจำหน่ายแข่งใส่เซรามิก หลังหักค่าใช้จ่ายในการลงทุนแล้ว
3. **การจักรสานไม้** หมายถึง การนำไม้ไผ่มาทำให้เป็นเส้น เป็นแฉกหรือเป็นริ้ว และนำมาสานประดิษฐ์ให้เป็นลวดลายและและผลิตภัณฑ์ต่างๆ (ภัสสรฯ ชมแก้ว, 2546)